

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Извештај са међународног научног скупа
**„МУЛТИФУНКЦИОНАЛНА ПОЉОПРИВРЕДА
И РУРАЛНИ РАЗВОЈ“ (III)**

одржаног 04. и 05. децембра 2008. године у Београду

Скуп је одржан у организацији Института за економику пољопривреде, Београд – Србија, Задружног савеза Србије Београд-Србија, Привредне коморе Београд-Србија, Регионалне привредне коморе Нови Сад-Србија, ПД РБ „Колубара“ д.о.о. Лазаревац-Србија, Пољопривредног факултета Земун-Србија, Пољопривредног факултета Нови Сад-Србија, Економског факултета Суботица-Србија, Института економских наука Београд-Србија, Института за примену науке у пољопривреди Београд-Србија, Пољопривредног института Републике Српске Бања Лука – Република Српска (БиХ), Пољопривредног факултета Источно Сарајево – Република Српска (БиХ), Institut agronomique mediterraneen de Montpellier (СИНЕАМ – IАММ) – France, Faculty of agro-food and environmental economics, academy of economic studies, Bucharest – Romania, Institute of agricultural economics, Bucharest – Romania, Institute of agricultural and food economics, Warsaw – Poland, Banat university of agriculture, Timisoara – Romania, Balkan environment association (B.EN.A.) Solun – Greece, Научног друштва аграрних економиста Балкана (НДАЕБ/БСААЕ) Београд – Србија, и Балканске асоцијације за социологију села и пољопривреде Београд – Србија.

Научни одбор скупа је резензирао и прихватио 126 рада припремљена од стране 69 домаћих и 57 страних аутора из великог броја научних, високошколских институција и института, државних институција и фирми из Србије, Републике Српске, Босне и Херцеговине, Румуније, Молдавије, Хрватске, Мађарске, Македоније, Литваније, Словеније, Црне Горе, Норвешке, Турске, Пољске и Аустрија, који су објављени у тематском зборнику који је подељен у два тома - укупно 1.027 страница текста.

Скуп је био подељен у пет тематских секција и то : **1. мултифункционална пољопривреда, 2. рурални развој, 3. тржиште и конкурентност, 4. алокација ресурса и 5. производња и продуктивност.**

Прва секција је имала 16 радова који су обрадили тематику **мултифункционалне пољопривреде**. По анализираној тематици она се може поделити у следеће тематске целине: **предузетништво, пословни амбијент и мултифункционална производња**. **Предузетништво** је разматрано са ста-

новишта идентификације могућих извора финансирања специфичних за рурална подручја. Кратка анализа тренутне ситуације помаже разумевању дубине проблема и вероватно ће водити неким решењима потребним за побољшање ситуације. Констатује се да у процесу транзиције долази до структурних промена становништва, домаћинства и газдинстава, а услед таквих процеса мења се и социодемографска структура становништва, домаћинства и газдинстава. Да би се утицало на развој пољопривреде и рурални развој потребно је створити предуслове за развој компаративних предности модерне пољопривреде у руралним срединама где би се створили услови да се више користе ресурси домаћинства у руралним подручјима у циљу не само њиховог развоја већ и развоја пољопривреде и руралног развоја. Радови који говоре о предузетништву фокусира се на анализу развијености малог и средњег предузетништва у пољопривреди Републике Србије, јер су мала и средња предузећа велика шанса и за развој агробизниса, јер економски потенцијал који поседује пољопривреда нису довољно искоришћени. На тржишту пољопривредних и прехранбених производа влада оштра конкуренција која намеће потребу за повећањем конкурентности ових производа. Развој малих и средњих предузећа у оквиру агробизниса допринео би повећању квалитета и конкурентности производа, убрзању репродукције, повећању извоза пољопривредних и прехранбених производа и складнијем регионалном развоју. **Пословни амбијент** је у овој секцији сагледан са аспекта анализе закона у пољопривреди земаља у предприступном периоду у ЕУ и истакнути су њихови економски ефекти. Пољопривредна политика је, с једне стране фундаментални део економске политике а са друге и више од тога, услед чињенице да се састоји од мера социјалне политике. Усвојени закони у пољопривреди веома утичу на развој пољопривреде, саставни део националне економије. Као резултат ове анализе предложене су мере за побољшање датих закона ради смањења недостатака и постојеће празнине у продуктивности. Радови који се баве **мултифункционалном производњом анализирају** пољопривреду као примарни сектор привреде, који представља основ живота и у савременом добу. Констатује се тенденција да се пољопривреда повеже са подсистемима друштва као целине, у циљу напретка пољопривреде. Као резултат те тенденције, јавља се концепт „мултифункционална пољопривреда”. У наредном раду се идентификују потенцијалне развојне предности и нове димензије аграрно-руралне мултифункционалности београдског простора, као посебне економско-географске средине. Имајући у виду неминовни процес деградације природног капитала, разматра се и улога науке у процесу коришћења и одржања укупног производног потенцијала. У радовима се указује и на неке повољности производње биогорива коришћењем пољопривредних производа. У контексту све више наглашаваног повећања потреба за енергијом и несигурности у снабдевању нафтом и природним гасом, био гориво је почело да

буде све више у фокусу интересовања, посебно у земљама које имају пољопривредне површине које би се могле наменити његовој производњи. Истражује се и концепт “планинска храна“, који би се могао развити као решење које би заштитило и развило планинску пољопривреду, а детаљно се анализирају и аспекти производње поврћа у светлу мултифункционалног развоја пољопривреде Србије, а нарочито Војводине.

Проблематика *руралног развоја* представљена је у *другој секцији*. Секција је имала укупно 37. радова. Рурална подручја највећим делом заузимају територију земаља, док је учешће урбаних површина далеко мање. На руралним подручјима живи и већина популације. У нашој земљи, на пример, ова подручја чине око 80% територије, а према попису из 2002. године на њима живи 43,6% укупног броја становника. У највећем броју радова вршена је анализа руралног развоја у домицилним земљама, док је у неким радовима вршена анализа стања и перспектива пољопривреде у компарацији са суседним земаљама, такође у другим је анализирана пољопривредна политика на нивоу Европске уније. Све ово говори да је проблематика врло актуелна, дисперзног карактера обзиром на ширину различитих могућности које условљавају природани али и дурштвени услови живота на овим подручјима.

Трећа секција - тржиште и конкурентност имала је 16 радова који обрађују тематику *тржишта и конкурентности*. Утицај државе на пољопривредно тржиште се огледа кроз интервенције на тржишту пољопривредних производа и одржавање равнотеже између понуде и потражње. Осим тога, регулисањем *тржишта* постиже се трајније повољнији привредни положај једне врло важне гране привреде. Подиже се размерни доходак пољопривредног становништва, односно на тај начин донекле се поправљаја положај пољопривреде, која стално заостаје за другим гранама привреде. Држава може утицати на тржиште директно преко циена и индиректно преко понуде и потражње. Прикази тренутног стања малопродајног тржишта и његове структура и тенденција, упознаје је нас са модерним типовим трговине. Процењено је да ће у 2013. години, хипермаркети држати 21,5% деоница малопродајног тржишта, затим дисконтне робне куће (4,7%), супермаркети (3,3%), cash&carry (8,6%), док ће апотеке имати 0.5% деоница. Када се говори о тржишту, фокусира се и на значај и нужност убрзане хармонизације прописа за извоз прехранбених производа Републике Србије на тржиште ЕУ, као предуслову за развој и модернизацију Србије и стварање модерне државе са тржишном привредом као мотором развоја друштва. Почетак прилагођавања домаћег законодавства државе потписнице (РС) са прописима ЕУ је кључна компонента за позиционирање, односно стварање специфичне позиције Србије у свести потрошача и других релевантних група на Европском тржишту.

Конкурентност је у овој секцији сагледана са три аспекта .- У производњи хране и агрбизнису, унапређење квалитета је веома значајно. Конкуренција изискује потражње за иновацијама, унапређење производа и процеса и смањење трошкова. Планирање квалитета је континуирани процес развоја производа и услуга, који треба да задовољи тражњу купаца. Контрола квалитета укључује активности и предузете одговарајуће акције за постизање крајњег циља. У условима слободне конкуренције и отвореног тржишта, за већину предузећа цена производа за одговарајући квалитет је практично диктирана од стране тржишних лидера и обима тражње. У таквим условима, један од начина за повећање конкурентности је повећање профитабилност и то кроз: повећање прихода - уз веће цене, обим продаје или пласирање нових производа и смањење трошкова пословања. Удружења пољопривредника могу итекако да утичу на развој конкурентности, јер имају саветодавну, едукативну и лобирајућу улогу и представљају прву спону малог пољопривредног произвођача са свим релевантним институцијама и организацијама у окружењу. **Производња пољопривредних производа** обрађена је са аспекта виноградарства. Битно је поменути и радове који се баве **извозом пољопривредних производа** који се углавном односи на извоз воћа и воћних прерађевина. Дугогодишња изолација српске привреде из међународних економских и трговинских односа оставила је веома негативне последице на њене спољнотрговинске перформансе. Међутим, након реинтеграције Србије у међународно економско окружење долази до значајног оживљавања економских веза и односа са иностранством, што, између осталог, резултира и јачањем спољнотрговинских активности. Међутим, тај раст је још увек далеко испод реалних потреба наше земље. Недовољан ниво извоза и висок трговински дефицит су и даље негативно обележје наше трговинске размене са иностранством.

Четврта секција под називом **алокација ресурса**, садржила је 10 радова аутора из земље и иностранства. Одређен број радова секције третира трендове различитих линија производње, а акценат је на кретању сточарске и ратарске производње. Анализе стања и трендова омогућиле су доношење закључака везаних за: расположиве потенцијале (природне, техничке, кадровске) и продуктивност, зависност производње од политике субвенције и кредитирања, као и однос величине поседа и хетерогености у производњи. Сходно теми секције размотрене су и расположиве акумулације капитала и недостајући новчани фондови за потенцијалне инвестиције. У секцији је указано и на проблем конципирања стратегије у функцији ефикасне алокације ресурса. Истиче се да је успешно формулисање стратегије основа успешне имплементације стратегије, као и да је циљ да стратегија произведе најповољније услове за једну страну, тачно процењујући погодан тренутак за напад, повлачење, компромис или кооперацију. Такође, указано је и на чињеницу да је пословање динамичан процес и да се циљеви и стратегије морају континуирано пре-

испитивати како би предузеће могло спремно да одговори на конкуренцију и развој технологије.

Пета секција, под називом *производња и продуктивност*, садржила је укупно 48 радова аутора из земље и иностранства. који третирају разне области пољопривредне производње. Највећи број радова тематски је везан за проблематику екологије и заштите животне средине с аспекта утицаја пољопривредних активности на све сфере животне средине. Разматра се питање глобалних климатских промена на продуктивност пољопривредне производње, и то посебно за подручје Европе, као и деловање конвенционалне пољопривредне производње на квалитет обрадивог земљишта и водних ресурса. Поред описивања проблема, радови нуде и могућа решења акумулираних еколошких проблема као што је органска пољопривреда и производња „еколошке“ хране, производња биодизела, процеси рекултивације загађеног земљишта и његово укључивање у ланац производње хране и тд. Такође, један број радова третира питање биодверзитета ратарских култура и могућности заштите аутохтоних врста применом како законских тако и конзервационих метода ради обезбеђења високих приноса односно производње хране у задовољавајућим количинама у будућности. Истиче се да је неопходно успоставити равнотежу између коришћења и обнављања коришћених врста у природи што је могуће применом принципа одрживости – принцип који омогућава исправно коришћење природних ресурса водећи рачуна о будућим генерацијама.

Највећи број радова припремљених за овај скуп и објављених у тематском зборнику су саставни део истраживања на пројекту *149007 Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у функцији укључивања Републике Србије у Европску унију, који финансира Министарство за науку и технолошки развој и се реализује се у периоду од 2006 до 2010.године.*

После презентовања свих радова те дискусије која је вођена после сваке секције, основни закључци скупа су:

- 1) даље усмеравање ка широј примени концепта мултифункционалне пољопривреде и руралног развоја, јер је досадашње искуство показало да овај модел обезбеђује очување природе и руралног амбијента и поспешује виталност руралних средина.
- 2) Концепт мултифункционалне пољопривреде и руралног развоја посебно добија на значају ако се има у виду и општи дугорочни циљ развоја пољопривреде у Србији, а то је одрживо повезивање производних, економских, еколошких, пејзажних и социо-културних функција пољопривредног земљишта и руралног простора у целини, упоредо с постепеним али сталним

побољшањем материјалног положаја пољопривредног становништва и повећавањем стандарда и квалитета живљења на селу.

- 3) Примена концепта мултифункционалне пољопривреде и руралног развоја је и у функцији укључења Републике Србије у Европску унију, како са аспекта самог концепта мултифункционалности, тако и као методе за остварење растуће одрживости не тржишних јавних добара како у пољопривреди, везано за производњу за тржиште тако и упоредо за производњу диверсификованих активности мултифункционалних газдинства у руралној заједници, при чему се стварају активни учесници у економији, независно од пољопривредне производње.
- 4) У сагласности са принципима и правилима одрживог развоја, као и одговорним односом према животној средини, усвојеним од релевантних међународних организација (УН) у виду бројних конвенција, протокола и стандарда, и Србија своју правну регулативу осавременјава и усаглашава са важним прописима међународног карактера и регулативом ЕУ.
- 5) Применом принципа и правила одрживог развоја требало би да се обезбеди задовољавајући ниво стања у животној средини и пратећој инфраструктури.

Уредници

Проф др Драго Цвијановић
Др Владана Хамовић
Др Јонел Субић
Проф. др Саво Иванчевић